

Sóc així... pertanyo a...

Núria Ibàñez Mir, M. Dolors Sala Torres

Aquest és el títol de l'experiència que hem portat a terme a l'escola concertada del Pare Coll de Vic, per treballar la identitat. El projecte ha estat pensat per desenvolupar-se dins l'assignatura d'educació per a la ciutadania que cursen, obligatòriament, els alumnes de 3r d'ESO. Finalment, per tenir una mostra més àmplia d'alumnes i poder intercanviar experiències en diferents grups d'edat, també hi han intervingut alumnes de 2n d'ESO. En aquest cas han desenvolupat el projecte dins les hores de ciències socials, ja que no tenen la ciutadania dins el seu currículum.

L'experiència ha estat portada a terme en tres sessions amb la possibilitat de continuar-ne treballant aspectes a partir de les primeres conclusions a què hem arribat. Cada sessió dura una hora de classe.

1. Objectius

- Treballar el concepte de la identitat i comprovar que és inherent a la persona.
- Distingir entre identitat individual i col·lectiva i adonar-nos que sovint és difícil marcar-ne una frontera estricta.
- Saber definir la pròpia identitat, com a punt de partida per a un millor coneixement d'un mateix.
- Aprendre que la identitat serveix per aglutinar les persones en grups que comparteixen unes mateixes motivacions, característiques, interessos en comú, etc.
- Aprofundir en el respecte per la identitat dels altres, per molt allunyada que sigui de la nostra.
- Concretar en un aspecte concret de la identitat col·lectiva de la nostra realitat més immediata, partint de la idea de la nacionalitat (espanyols o catalans).

2. Metodologia

En la primera sessió vam treballar el concepte d'identitat partint d'un mapa conceptual que inclou els diferents enfocaments des dels quals es pot encarar el terme. Definir la pròpia identitat partint del poema *Divisa* de M. Mercè Marçal. Tot això a nivell individual. Finalment, fer una posada en comú per distingir els trets més propis de la identitat col·lectiva i els de la individual.

En la segona, a partir de 12 símbols relatius a diferents identitats col·lectives per fer grups segons allò que identifica més cada alumne (en trien tres i s'agrupen segons el més prioritari). Justificar la seva elecció, compartint les opinions del grup.

Acabar per definir tres col·lectius amb els quals no se sentin gens identificats i adonar-se que, malgrat tenir interessos en comú (els que els han servit per agrupar-se) no tenen per què compartir allò que rebutgen i igualment s'han de respectar.

Els símbols utilitzats van ser: l'escut del Barça, el de l'Espanyol, el símbol del colom de la pau, l'arc de sant Martí que identifica al col·lectiu gai, el llaç blanc contra la violència de gènere, la ciutat, el camp, la tribu urbana dels gòtics, els internautes, els *skinheads*, el símbol del reciclatge i els concerts musicals.

En la tercera i última sessió, per treballar la manera com es fusionen les identitats i com les individuals s'integren en les col·lectives, vam plantejar a classe el dilema de sentir-se català o sentir-se espanyol. Cada alumne escull la seva opció i la justifica. Vam fer un debat en funció dels resultats obtinguts. L'objectiu era fer veure als alumnes la necessitat de respectar-se i conviure amb harmonia sigui quin sigui el sentiment nacional de cadascú. D'aquesta manera introduïm la idea de *convivència ciutadana* i ens proposem començar a treballar-la en funció de la ciutadania europea.

Els recursos utilitzats han estat: l'esquema esmentat, fitxes que hem elaborat per fer pensar els alumnes i extreure les seves pròpies conclusions, el poema al qual ja hem fet referència.

3. Resultats obtinguts

A l'hora de valorar els resultats obtinguts, cal tenir molt present el context en el qual es desenvolupa l'experiència, i més en tractar temes com el de la identitat. La nostra escola està ubicada en el centre històric de Vic i compta amb un alumnat totalment heterogeni, ja que la nostra ciutat aplica el que es coneix com a «*model Vic*», segons el qual els alumnes de procedència estrangera i els de necessitats educatives especials estan repartits equitativament per tots els centres docents, ja siguin públics o concertats. Som conscients que si no fos així, la realitat de la massa social que integra el nostre alumnat seria molt més elitista i, per tant, els resultats serien diferents.

També hem valorat el fet que Vic és una ciutat on el català té un ús quotidià predominant, de tal manera que els alumnes estrangers l'adopten necessàriament com a llengua vehicular, no només per poder-se adaptar a l'escola, sinó també en la mateixa dinàmica social de la ciutat. En aquest sentit, hem constatat que hi ha alumnes de procedència forana que s'identifiquen com a catalans i no pas com a espanyols. El marc geogràfic i sociolingüístic vigatà també condiciona els resultats de la tercera sessió en els altres alumnes, de manera que la immensa majoria es defineixen només com a catalans o bé com a més catalans que espanyols. No hem tingut l'oportunitat de contrastar resultats en cap altre marc teòric, però estem segures que serien molt diferents a l'àrea metropolitana de Barcelona.

Pel que fa als resultats de la primera i segona sessió, tenen menys a veure amb el context i més amb l'individu pròpiament dit. Hem constatat que als adolescents els és molt més difícil autodefinir-se partint de la definició del concepte abstracte d'«*identitat*» que basant-se en la simbologia, la qual cosa atribuïm a la falta de ma-

duresa en els processos de raonament abstracte i al predomini de la imatge i del món audiovisual en la societat actual.

4. Conclusions

- Als alumnes els costa reflexionar sobre ells mateixos.
- Pot haver-hi un bon treball de tutoria darrere la definició que molts adolescents fan d'ells mateixos, ja que hi ha alumnes als quals els costa parlar de la seva parcel·la més íntima sense un treball associat. En canvi, quan aquest procés forma part de tota una dinàmica pautada i se'ls demana que ho facin per escrit, se sinceren molt més.
- Els qualificatius que s'apliquen als adolescents són més propis de la identitat individual que de la col·lectiva, contràriament al que pensàvem, ja que es deixen influir molt marcadament pel grup, els companys, etc.
- Les identitats que els alumnes han definit i el fet de posar en comú els resultats de treballar les fitxes possibilita enllaçar aquesta experiència sobre la identitat amb un profund treball sobre altres valors: racisme, esportivitat, respecte, tolerància, diàleg..., per a la qual cosa ha resultat molt adequat per a altres activitats de la matèria de ciutadania.
- Hi continua havent algunes parcel·les tabú, si més no dins el món de l'adolescència, molt especialment en allò relatiu a la sexualitat (homosexualitat).
- En una altra línia, el treball també ens ha inspirat la possibilitat de treballar i col·laborar amb organitzacions i organismes que tenen a veure amb l'exercici d'una ciutadania participativa i responsable.
- Seria interessant que aquesta experiència es pogués dur a terme en altres contextos escolars, per poder comparar resultats.

Hem clos el treball amb la projecció de la pel·lícula *La ola* de Dennis Gansel i la realització d'un cinefòrum. Ha interessat moltíssim als alumnes que, de ben segur, haurien sabut treballar molt millor el concepte de la identitat després de la visualització d'aquesta cinta.